

У Комітеті соціальної політики обговорили актуальні питання соціального захисту осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Напередодні 38-х роковин з дня аварії на Чорнобильській АЕС у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів відбулося засідання круглого столу на тему: «Соціальне забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Нагальні питання та їх вирішення в умовах воєнного стану». Захід відбувся під головуванням голови підкомітету з питань соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, Олега Арсенюка.

В обговоренні актуальних питань громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, взяли участь народні депутати України, представники центральних органів виконавчої влади, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, обласних військових адміністрацій, громадських об'єднань та засобів масової інформації й науки. Головуючий на засіданні круглого столу розпочав захід хвилиною мовчання — на спомин про загиблих захисників та захисниць України, зокрема, тих, хто віддав своє життя, ліквідовуючи наслідки катастрофи на об'єкті ядерної енергетики.

Голова Комітету Галина Третякова відзначила потужну роботу підкомітету з питань соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, згадавши, зокрема, прийнятий в 2021 році Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» щодо підвищення рівня пенсійного забезпечення окремих категорій осіб» № 1584-IX. «Цим законом вперше в практиці Верховної Ради ми виконали доручення Конституційного Суду України Верховній Раді України в тримісячний термін внести зміни щодо врегулювання мінімального розміру пенсійного забезпечення для чорнобильців», — зазначила у своєму виступі пані Третякова, додавши при цьому, що в 2024 році Конституційний Суд України висловив незадоволення тим, що відповідним Законом сума встановлена в абсолютному виразі.

Крім того, за словами очільниці Комітету, про потужний захист державою інтересів осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, зокрема, в період дії воєнного стану, свідчать положення Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» № 3460-IX. Цим законом передбачені видатки у розмірі майже 70 млрд грн на виплату пенсій особам, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС. «Середній розмір відповідних пенсійних виплат дорівнює, а іноді навіть є більшим за розмір пенсійного забезпечення військових, які захищають Україну від російської агресії», — зауважила Галина Третякова.

Голова підкомітету з питань соціального захисту прав ветеранів Анатолій Остапенко в свою чергу також високо відзначив подвиг ліквідаторів аварії на ЧАЕС, які «в 1986 році стояли на захисті світу».

Народний депутат України, голова підкомітету з питань профілактики та боротьби з онкологічними захворюваннями Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування Валерій Зуб розповів учасникам засідання круглого столу про високий рівень онкологічних захворювань серед ліквідаторів наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, евакуйованих осіб та мешканців забруднених територій порівняно з іншим населенням країни. Водночас на забруднених радіацією територіях фіксується збільшення кількості захворювань щитовидної залози. Державний секретар Міністерства охорони здоров'я України Дмитро Слободянюк додав, що пандемія COVID-19 та війна росії проти України стали додатковими «тригерами», які спровокували зростання онкологічних захворювань серед осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Народний депутат України, член Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності Володимир Арешонков запропонував народним депутатам України провести додаткову окрему роботу наряду з Міністерством соціальної політики України, Міністерством юстиції України, Міністерством охорони здоров'я України, Пенсійного фонду України, виконавчої державної служби та іншими відомствами, зокрема, щодо медичного забезпечення, реабілітації, надання компенсацій та пільг особам, які постраждали

внаслідок аварії на ЧАЕС, ліквідаторам аварії тощо.

В свою чергу народний депутат України, заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва Арсеній Пушкаренко запропонував створити справедливую систему соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. «Наші партнери наголошують на тому, що ми повинні оптимізувати наші соціальні видатки. Оптимізувати — не означає скасовувати. Це означає — підійти справедливо», — зазначив Арсеній Пушкаренко, додавши, що справедливі підходи при формуванні політик мають враховувати саме потреби постраждалих від аварії на ЧАЕС, зокрема, тих, хто отримав пов'язані з аварією захворювання, інвалідність, враховуючи при цьому випадки

станом на 1 січня 2024 року 1 533,6 тисячі постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС осіб отримують від держави додаткові доплати. Також під час засідання круглого столу повідомлялося про неможливість місцевих бюджетів забезпечити законодавчі норми щодо безкоштовного проїзду усіх визначених законодавством пільгових категорій громадян та про необхідність впровадження адресного підходу в цьому питанні.

Учасники засідання круглого столу надали низку зауважень та пропозицій для розгляду як Верховною Радою України, так і Кабінетом Міністрів України. Зокрема, голова ГО «Товариство ветеранів-інвалідів ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС» Володимир Копчик надав пропозиції щодо вдосконалення соціального захисту постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, зокрема, надав перелік рішень Конституційного Суду України, які є обов'язковими до виконання, та рекомендував органам державної влади ініціювати проведення моніторингу територій з метою визначення радіоактивного забруднення. Цей моніторинг, за його словами, багато років поспіль не проводився. В свою чергу Арсе-

нотності «розумного та співмірного зниження» розмірів соціальних виплат. Відповідно, скасування таких пільг і компенсацій не обов'язково є звуженням змісту соціальних прав. Встановлення пільг, компенсацій і гарантій лежить у площині доцільності та розсуду законодавчої влади, вона може їх встановлювати або скасовувати залежно від обраного способу реалізації соціальної політики та/або економічної ситуації в державі.

Громадськість в особі президента ВГОІ «Союз Чорнобиль України» Івана Яценка підняла питання медичного забезпечення постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи осіб; роботи центрів радіаційного захисту населення; отримання посвідчень дружини (чоловіка) померлого учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. А заступник голови Атомпрофспілки України Павло Прудніков звернув, зокрема, увагу на необхідність впровадження обов'язкового медичного страхування для персоналу, який працює з радіоактивними відходами. Також, на його думку, необхідно врегулювати питання відшкодування підприємствами зони відчу-



зловживання статусом для отримання соціальних пільг та гарантій.

Перший заступник Міністра соціальної політики України Дарія Марчак навела приклад отримання підвищеної пенсії непрацюючими пенсіонерами, які проживають на територіях радіоактивного забруднення, «яка зазвичай встановлюється незалежно від того, чи є людина ліквідатором наслідків аварії на ЧАЕС або чи є вона потерпілою особою» (загальна сума річних видатків на такі пенсії становить приблизно 11 млрд грн). «Ліквідатори без встановленої інвалідності отримують пенсію за віком в 2,5 рази менше порівняно із ліквідаторами з інвалідністю і в 2 рази менше, ніж особи, які отримують надбавку за проживання в зоні радіаційного забруднення. Це — свідчення несправедливості системи, яку потрібно виправляти. Ми готові пропонувати зміни», — резюмувала пані Марчак. Варто зазначити, що кількість пенсіонерів, які через суди отримали доплату за проживання в зоні радіаційного забруднення, зростає з 10 тис. (на 01.01.2022) до 135 тис. (на 01.03.2024). Видатки на фінансування таких доплат за 2 роки збільшилися у 25 разів — з 51 млн до 1,3 млрд грн на місяць. За даними Мінсоцполітики, загалом

ній Пушкаренко запропонував ініціювати зустріч з Уповноваженим Верховної Ради України Дмитром Лубінцем щодо ситуації, що склалася навколо рішення Конституційного Суду України від 2018 року щодо відновлення соціальних виплат особам, що не передбачені редакцією статті 39, включеної Законом України від 04.02.2016 № 987-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»».

Водночас заступниця завідувача відділу з питань гуманітарної та соціальної політики Дослідницької служби Верховної Ради України Ірина Гуменюк наголосила на тому, що доволі часто суди у своїх рішеннях припускаються концептуальної помилки щодо зіставлення суспільних відносин, які мають окремі ознаки забезпечення конституційних прав. Такий підхід не відповідає практиці Європейського суду з прав людини, який чітко й однозначно встановив, що «реалізація соціальних та економічних прав здебільшого залежить від ситуації, особливо фінансової, яка склалася в даній державі» (рішення у справі «Ейрі проти Ірландії» (Airey v. Ireland) від 9 жовтня 1979 року), а також до-

ження Пенсійному Фонду України за виплату та доставку пільгових пенсій.

Інші громадські організації висловили зауваження, які серед іншого стосувалися відновлення бюджетних програм в інтересах осіб, постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС; збільшення розмірів щорічної допомоги на оздоровлення відповідної категорії громадян; щомісячної компенсації за пільгове забезпечення продуктами харчування.

Завершуючи засідання круглого столу, голова підкомітету з питань соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи Олег Арсенюк подякував учасникам за активну участь. Надані зауваження та пропозиції будуть враховані в подальшій роботі народних депутатів України та Комітету. «Також вважаю, що за наслідками проведеного заходу доцільно звернутися до Кабінету Міністрів України щодо розроблення заходів із виконання порушених учасниками засідання круглого столу питань», — резюмував пан Арсенюк.